

Mänskliga rättigheter i den indonesiska övärlden

Amnesty International rapporterade under 2015 om hur påstådda anhängare till rebellledaren Mauk Moruk torterades i Östtimor efter att rebeller uppgavs ha gått till attack mot polisstationer. Mauk Moruk uppges sedan ha dödat i augusti 2015.

Det berättade Ulf B Andersson, chefredaktör för *Amnesty Press*, vid Östtimorkommitténs årsmöte i Solna den 15 mars 2016.

De rekommendationer som 2006 lades fram av Sannings-, försonings- och mottagningskommissionen (CAVR) om att ställa de ansvariga för våldsvågen i samband med folkomröstningen under 1999 inför rätta har inte uppfyllts.

Ytterst få av de ansvariga för de många brott som begicks under Indonesiens ockupation 1975-1999 har dömts i Indonesien efter Östtimors självständighet år 2002 och i förekommande fall har de bara suttit fängslade kort tid.

År 1996 grundades människorättsorganisationen *Yayasan HAK* i Östtimor. De utsätts för trakasserier från myndigheterna. När Indonesiens president Joko Widodo i januari i år besökte Dili försökte myndigheterna förhindra fredliga demonstrationer med krav på rättsliga uppgörelser och *Yayasan HAK*'s kontor fick besök och organisationens chef fick upprepade samtal från polisen. Händelsen visade att varken Indonesiens regering eller Östtimors regering idag har något intresse av att beivra brotten under ockupationen och att vänskap mellan grannländerna har högre prioritet. Inte heller omvärlden är intresserad av att skipa rättvisa och ju längre tiden går, desto svårare blir det att nå en rättslig lösning av de begångna brotten. Amnesty har pekat på att detta innebär att de många offren och deras anhöriga inte får någon rättvisa eller kompensation för det de har utsatts för.

Efter att Indonesien ställde några av de ansvariga för våldet 1999 inför rätta, var FN inte intresserat av att hantera det rättsliga efterspelet. En internationell tribunal förutsätter ett beslut i FN:s säkerhetsråd och där är intresset ljust.

En annan brist vad gäller människorättsläget i Östtimor gäller pressfriheten. *Committee to Protect Journalists* slog den 29 februari larm om att en journalist hotas av åtal för förtal och riskerar tre års fängelse. Journalisten hade granskat premiärminister Rui Maria de Araujo med anledning av affärskontrakt, se <https://cpj.org/2016/02/journalist-faces-criminal-defamation-threat-in-eas.php>.

Indonesien, Västpapua och Aceh

I Indonesien går utvecklingen framåt men *Amnesty International* är besviken över att president Joko "Jokowi" Widodo ej uppfyllt sina vallöften från år 2014 när det gäller att stärka mänskliga rättigheter.

Våldsvågen i samband med att Suharto tog över makten 1965-1966, då en halv till en miljon människor uppges ha mördats, kastar fortfarande en skugga över dagens Indonesien. Ansvariga för övergreppen går alltså fria och i samband med 50-årsminnet hösten 2015 visade det sig åter hur känslig frågan är.

När den tolfte upplagan av "Ubud Writers and Readers Festival" skulle hållas hösten 2015 var arrangörerna tvungna att ställa in tre programpunkter som berörde 1965 då myndigheterna hotade att annars stoppa festivalen. En av punkterna var en visning av Joshua Oppenheims dokumentärfilm "Look of Silence" om händelserna 1965.

När tidningsmagasinet *Lentera*, som ges ut av en universitetsfakultet i Salatiga, ägnade ett nummer åt 1965, ingrep polisen och beslagtogs upplagan och brände upp den.

Amnesty rapporterade också om att en svensk medborgare ej fick besöka sin faders grav på Sumatra. Fadern mördades 1965. Efter tolv timmars förhör hos polisen deporterades svensken. Vad Ulf känner till rapporterades inte händelsen i svenska medier. Däremot skrev *Jakarta Post* om händelsen <http://www.thejakartapost.com/news/2015/10/19/man-deported-visiting-1965-tragedy-mass-grave.html>.

Amnesty International uppmanar president Jokowi att sluta tysta ner händelserna 1965 och ge offren rättvisa och sanning. Ytterligare ett illavarslande tecken när det gäller yttrandefriheten och de mänskliga rättigheterna är att den 10 december, på årsdagen av att FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna antogs 1948, drogs människorättsaktivisters demonstrationstillstånd in och tolv aktivister greps i centrala Jakarta.

Begränsningarna i yttrandefriheten påverkas av lagparagraferna 106 och 110 om "makar", uppror mot staten. I det sammanhanget är hissandet av Sydmoluckernas och Västpapuas flaggor röda skynten och kan leda till livstids fängelse. Amnesty uppskattar att minst 27 personer i Västpapua och 29 personer från Sydmoluckerna (Maluku) avtjänar straff för "makar".

År 2004 greps Filep Karma och dömdes för flagghissning i samband med firandet av Västpapuas självständighetsdag den 1 december (det var den 1 december 1961 som självständighet utropades under det nederländska styret). Han frigavs först i november 2015 då han avtjänat tio år av ett straff på 15 års fängelse.

I maj 2015 besökte president Jokowi Västpapua och utlovade tillträde för utländska journalister och benådade fem politiska fångar men under året greps långt över 200 fredliga aktivister från området. Fem av dessa greps efter att ha hållit möte med Indonesiens försvarsminister! Amnesty betraktade gripandena som godtyckliga och även om de flesta frigavs så inleddes under 2015 nya rättegångar.

Den 29 juni 2015 lyfte Amnesty fram att det hade gått åtta år sedan Johan Teterissa greps och sedan dömdes till 15 års fängelse sedan han och 22 andra aktivister hissade Sydmoluckernas flagga och utfört en traditionell krigsdans när dåvarande presidenten Susilo Bambang Yudhoyono besökte Ambon år 2007. Aktivisterna utsattes för tortyr och Amnesty betraktar dem som samvetsfångar.

Amnesty International fortsätter att lyfta fram det alltjämt rättsligt ouppklarade mordet på människorättsaktivisten Munir 2004 som en brist i den indonesiska demokratin. Munir, som år 2000 fick det svenska Right Livelihoodpriset, mördades med arsenik på ett Garudaplan på väg från Singapore till Amsterdam.

Och yttrandefrihetens begränsningar omfattar även internet: Wisni Jetty fick fem månaders fängelse för att på Facebook ha anklagat sin ex-man för att ha förgripit sig på henne. Och studenten Florence Sihombing fick sex månaders skyddstillsyn sedan hon påstods ha förolämpat invånare i Yogyakarta genom att på internet ha skrivit att invånarna är "fattiga, dumma och ociviliserade".

Därtill kommer att övergrepp begås av myndigheterna och religiösa mobbar mot religionsutövare och att avrättningar återupptagits efter att Indonesien hade haft ett moratorium 2009-2013. Under 2015 avrättades 14 personer för narkotikabrott och 131 personer sitter nu i dödscell, varav många dömts efter framtvingade bekännanden efter tortyr.

I Aceh, där ett uppror för självständighet pågick

1976-2005 med 10 000 – 30 000 dödsoffer som följd, har sannings- och försoningskommissionen ej kommit igång med sitt arbete. Därför har inga rättsliga uppgörelser uppnåtts vad gäller begångna övergrepp såsom mord, våldtäkter och tortyr. Anklagelser om övergrepp riktas både mot Indonesien och Rörelsen för ett fritt Aceh (GAM).

Amnesty International kritiserar lagen som förbjuder utomäktenskapligt och samkönat sex och som infördes i Aceh under hösten 2015. Straffet är spöstraff och trots att det sägs vara en del av sharialagstiftning så gäller lagen både muslimer och icke-muslimer. Under 2015 rapporterades minst 108 fall av spöstraff, bland annat för alkoholintag och spel, ha utdömts.

Falsa anmälningar av våldtäkt kan leda till spöstraff för anmälaren och Amnesty varnar för att detta gör att personer som utsatts för våldtäkt kan dra sig för att anmäla brottet.

De strikta klädlagarna i Aceh drabbar främst kvinnor, det kan räcka med att bära tajta jeans eller ha burit kortare kjol för att drabbas. Regeringen i Aceh hävdar att folket i området vill ha dessa lagar som bara gäller inom Aceh i och med att området fick självstyre efter fredsavtalet år 2005.

Ulf avslutade sin genomgång med att säga att massaker inte längre förekommer i Indonesien men att det finns många oroväckande tendenser vad gäller läget för de mänskliga rättigheterna i landet.

Läs mer om Indonesien i Amnestys årsrapport 2015/2016 <https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/indonesia/report-indonesia/>.

Läs mer om Östtimor i Amnestys årsrapport 2015/2016 <https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/timor-leste/report-timor-leste/>.

Gabriel Jonsson

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.